

POSTANOWIENIE

30 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 30 kwietnia 2026 r. w Warszawie
zażalenia Skarbu Państwa-Wojewody P.
na wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 27 maja 2025 r., I ACa 931/23,
w sprawie z powództwa Województwa P.
przeciwko P. i Skarbowi Państwa-Wojewodzie P.
o zapłatę,

I. oddala zażalenie;

**II. pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie
w sprawie.**

UZASADNIENIE

Pozwem z 31 grudnia 2018 r. powód Województwo P. wniósł o zasądzenie na swoją rzecz od pozwanego P. 688 120,07 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 8 maja 2018 r. do dnia zapłaty.

Postanowieniem z 23 listopada 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie na podstawie art. 194 § 1 k.p.c. wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanego Skarb Państwa – Wojewodę P.

Wyrokiem z 31 października 2022 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził

od P. na rzecz Województwa M. 688 120,07 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 8 maja 2018 r. do dnia zapłaty (pkt 1) i ustalił, że powód wygrał spór w całości, pozostawiając szczegółowe wyliczenie kosztów procesu referendarzowi sądowemu po uprawomocnieniu się wyroku (pkt 2).

Pismem z 21 listopada 2022 r. pozwany P. wniósł o sprostowanie wyroku z 31 października 2022 r. w związku z błędnym wskazaniem w punkcie pierwszym sentencji wyroku „Województwa M.” zamiast „Województwa P.”.

Z kolei pismem z 28 listopada 2022 r. pozwany P. wniósł o uzupełnienie wyroku z 31 października 2022 r. przez dodanie w komparycji wyroku Skarbu Państwa – Wojewody P. jako drugiego pozwanego występującego w sprawie obok P. i tym samym oznaczenie strony pozwanej jako P. i Skarb Państwa – Wojewoda P.

Postanowieniem z 7 grudnia Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił wniosek P. o uzupełnienie wyroku z 31 października 2022 r. (pkt 1) i zamknął rozprawę w stosunku do pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody P. na podstawie art. 15 zzs² ustawy COVID-19 (pkt 2).

Wyrokiem z 7 grudnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo w stosunku do Skarbu Państwa - Wojewody P. (pkt 1) i ustalił, że pozwany wygrał spór w całości, pozostawiając szczegółowe wyliczenie kosztów referendarzowi sądowemu po uprawomocnieniu się wyroku (pkt 2).

Pismem z 27 grudnia 2022 r. Województwo P. wniosło o uzupełnienie oznaczenia strony w wyroku z 7 grudnia 2022 r. przez wskazanie pozwanego P. w komparycji tego wyroku oraz uzupełnienie punktu drugiego wyroku z 7 grudnia 2022 r. przez dodanie słów „z zastrzeżeniem, że pozwany Skarb Państwa – Wojewoda P. może uzyskać koszty procesu wyłącznie od pozwanego P.”.

Z kolei pismem z 29 grudnia 2022 r. Województwo P. dodatkowo wniosło o uzupełnienie punktu pierwszego wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 7 grudnia 2022 r. przez dodanie słów „oddala powództwo w stosunku do pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody P.”.

Postanowieniem z 24 stycznia 2023 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uzupełnił

wyrok z 7 grudnia 2022 r. przez dodanie w punkcie drugim na końcu słów „z zastrzeżeniem, że pozwany Skarb Państwa – Wojewoda P. może uzyskać koszty procesu wyłącznie od pozwanego P. (pkt 1); oddalił wniosek o uzupełnienie wyroku pozostałej części (pkt 2).

Postanowieniem z 5 września 2024 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił wniosek powoda o uzupełnienie komparycji wyroku z 7 grudnia 2022 r., który to wniosek zawarty został w przytoczonym wyżej piśmie z 27 grudnia 2022 r.

Kolejnym postanowieniem z 5 września 2024 r. Sąd Okręgowy w Warszawie sprostował oczywistą niedokładność pisarską zawartą w komparycji wyroku Sądu Okręgowego z 31 października 2022 r. w ten sposób, że po słowie „wyrok” dodał słowo „częściowy” (pkt 1); sprostował oczywistą niedokładność pisarską zawartą w komparycji wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 31 października 2022 r. w ten sposób, że w miejsce oznaczenia strony pozwanej dopisał „Skarbowi Państwa – Wojewodzie P.”.

Na skutek apelacji pozwanego P. od wyroków Sądu Okręgowego w Warszawie z 31 października 2022 r. i z 7 grudnia 2022 r., Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokami z 27 maja 2025 r. uchylił zaskarżone wyroki i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że wyroki z 31 października 2022 r. i z 7 grudnia 2022 r. doręczono pełnomocnikowi powoda oraz obu pozwany, czyli również stronom, które nie widniały w komparycji wyroku.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie są znane motywy, dlaczego Sąd Okręgowy stosując 194 § 1 k.p.c. wydał początkowo dwa wyroki, które następnie prostował i uzupełniał oraz odmawiał uzupełnienia. Sąd Apelacyjny podkreślił, że w wyroku z 31 października 2022 r. Sąd Okręgowy rozstrzygnął o kosztach procesu, mimo że był to wyrok częściowy. Następnie w wyroku z 7 grudnia 2022 r. pomimo odmowy sprostowania w komparycji wyroku strony pozwanej poprzez dodanie pozwanego P., dokonał sprostowania pkt 2 wyroku poprzez dodanie słów: „z zastrzeżeniem, że pozwany Skarb Państwa - Wojewoda P. może uzyskać koszty procesu wyłącznie

od pozwanego P. Sąd Okręgowy nałożył zatem koszty procesu na podmiot, któremu odmówił bycia stroną w wydanym wyroku. Tym samym zostały spełnione przesłanki z art. 379 pkt 5 k.p.c., skutkujące nieważnością postępowania, którą to Sąd Apelacyjny uwzględnił z urzędu.

Pozwany Skarb Państwa – Wojewoda P. wniósł zażalenie, w którym zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. Zarzucił naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. przez uchylenie wyroków Sądu Okręgowego, mimo że w sprawie nie zachodziła nieważność postępowania.

W odpowiedzi powód Województwo P. i pozwany P. wnieśli o oddalenie zażalenia i zasądzenie na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Postępowanie wywołane wniesieniem takiego zażalenia aktualizuje po stronie Sądu Najwyższego uprawnienie do zbadania zasadności wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia o charakterze kasatoryjnym. W postępowaniu zażaleniowym nie podlega wówczas ocenie prawidłowość merytorycznego rozpoznania sprawy przez sąd drugiej instancji, lecz dochodzi jedynie do weryfikacji zamkniętego katalogu podstaw, którymi kierował się sąd odwoławczy, uchylając wyrok sądu pierwszej instancji i przekazując sprawę do ponownego rozpoznania (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2023 r., III CZ 165/23; z 20 lutego 2023 r., III CZ 486/22; z 21 maja 2015 r., IV CZ 10/15; z 12 lutego 2014 r., IV CZ 120/13).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma na celu jedynie skontrolowanie przez Sąd Najwyższy czy orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek przewidzianych w art. 386 § 2 lub 4 k.p.c., a więc czy powołana przez sąd drugiej instancji przyczyna uchylenia odpowiada wskazanej w uzasadnieniu podstawie ustawowej i czy rzeczywiście wystąpiła w sprawie. Dokonywana ocena powinna mieć zatem charakter formalny i skupiać

się wyłącznie na ustanowionych w powyższych przepisach przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji i nie może wkraczać w ocenę merytorycznego stanowiska sądu drugiej instancji w kwestii materialnoprawnych podstaw rozstrzygnięcia.

Sąd Apelacyjny wskazał, że przyczyną wydania wyroku kasatoryjnego była nieważność postępowania ze względu na pozbawienie strony możliwości obrony jej praw (art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c.). W ocenie Sądu Apelacyjnego, wydanie przez Sąd Okręgowy dwóch wyroków (wyroku częściowego i wyroku kończącego postępowanie w sprawie) w połączeniu z licznymi postanowieniami w przedmiocie ich uzupełnienia i sprostowania finalnie doprowadziło do sytuacji, w której Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie” nie może zaskarżyć wyroku z 7 grudnia 2022 r., mimo że ma interes (*gravamen*) w zaskarżeniu zawartych w nim rozstrzygnięć.

Odnosząc się do tej kwestii należy przypomnieć, że o pozbawieniu strony możliwości obrony swych praw przesądza kumulatywne wystąpienie trzech okoliczności: naruszenia przez sąd przepisów procesowych będących źródłem uprawnień strony, wpływu tego uchybienia na wyłączenie możliwości działania strony w postępowaniu oraz niemożności obrony swych praw w postępowaniu w następstwie wystąpienia obu uprzednio wymienionych okoliczności (zob. np. postanowienia SN z 31 stycznia 2025 r., I CSK 4436/23; z 10 grudnia 2024 r., III CZ 136/24; z 28 listopada 2024 r., I CSK 3539/23; z 19 listopada 2024 r., I UZ 11/24; z 14 listopada 2024, III CZ 238/24 oraz z 20 września 2024 r., I CSK 1980/24).

W okolicznościach sprawy, które zostały szczegółowo zreferowane w części faktycznej niniejszego uzasadnienia, zwraca uwagę zupełna dowolność Sądu Okręgowego i brak konsekwencji w zakresie uwzględniania i oddalania licznych wniosków o sprostowanie oraz uzupełnienie komparycji i sentencji wyroków z 31 października 2022 r. i z 7 grudnia 2022 r., co miało *in casu* bezpośrednie przełożenie na dopuszczalność wniesienia apelacji, w tym w szczególności na kwestię legitymacji do zaskarżenia wskazanych wyżej wyroków, z których jeden został zakwalifikowany przez Sąd Okręgowy jako „wyrok częściowy” niemal po dwóch latach od daty jego wydania.

Brak konsekwencji Sądu Okręgowego wyraża się między innymi w tym, że z jednej strony postanowieniem z 5 września 2024 r. dopisał w komparycji wyroku z 31 października 2022 r. pozwaną Skarb Państwa – Wojewodę P. (jako podmiot dopozwany na podstawie art. 194 § 1 k.p.c.), a z drugiej strony postanowieniem z 24 stycznia 2023 r. Sąd Okręgowy oddalił wniosek o uzupełnienie komparycji wyroku z 7 grudnia 2022 r. przez dodanie w niej podmiotu, który od początku był pozwanym w sprawie, tj. P. Co istotne, w tym samym postanowieniu z 24 stycznia 2023 r. Sąd Okręgowy uzupełnił sentencję wyroku przez dodanie słów: „z zastrzeżeniem, że pozwany Skarb Państwa – Wojewoda P. może uzyskać koszty procesu wyłącznie od P.”. W konsekwencji P. – jako podmiot niefigurujący w komparycji wyroku – został pozbawiony możliwości skutecznego zaskarżenia rozstrzygnięć zawartych w wyroku z 7 grudnia 2022 r. Przesądza to o trafności poglądu Sądu Apelacyjnego co do pozbawienia pozwanego P. możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.).

Całokształt okoliczności sprawy przemawia także za przyjęciem, że uchylenie obydwu wyroków, tj. zarówno wyroku z 31 października 2022 r., jak i z 7 grudnia 2022 r., było prawidłowe.

Z przytoczonych względów, orzeczono jak w sentencji.

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

A.G.

[a.ł]